

Congrés a Schwabisch Hall

500 anys de Borja

Del 28 al 31 de maig se celebrava, a Schwabisch Hall (Baden-Württemberg, Alemanya), el Congrés *Els Borja. Una família renaixentista al besllum: història, llegenda, escenari*. Una gran varietat d'actes per donar una visió completa d'una família valenciana universal.

Una ciutat alemanya menuda, encantadora, amb les seues cases de parets d'entramats i uns edificis d'èpoques passades molt ben conservats, servia d'escenari per a commemorar el cinquè centenari de l'elecció del papa Alexandre VI, Roderic de Borja (Xàtiva 1431-Roma 1503). Diverses persones i institucions han preparat, durant un any i mig, unes jornades amb la intenció de donar una visió actual de la família Borja, envoltada de llegendes i escàndols, sota diferents punts de vista. Deu personalitats del món cultural i científic s'encarregaven d'exposar les ponències, de tipus erudit i literari, en una església de la ciutat. Un programa de teatre, cabaret, cine, exposicions, música i una festa renaixentista pretenien "fer més digerible la matèria històrica per al gran públic".

Després de les salutacions de l'alcalde de la localitat, qui destacà la presència del cònsol general d'Itàlia, intervingué Jürgen Giesecke, rector de la Universitat de Stuttgart, qui subratllà que el congrés no volia ser acadèmic, sinó que pretenia arribar a un públic ampli, per mitjà de diverses contribucions de camps diferents.

Marion Hermann-Röttgen presentà, a continuació, els participants de les ponències i parlà de tots els actes previstos. "Nosaltres serem els únics a celebrar els 500 anys dels Borja. Tots els altres

celebren 500 anys d'Amèrica", terminà el seu discurs.

EXPOSICIONS

L'exposició més important, *La família renaixentista Borja. Història i llegenda*,

Aspecte de la inauguració de l'exposició dels Borja.

KEFAN

es pot visitar al Hällisch-Fränkischen Museum (Museu de Halle i Francònia). Segons l'alcalde de l'antiga ciutat imperial, es tracta del primer intent de presentar la interessant història dels Borja en una exposició.

La responsable d'aquesta mostra, Elisabeth Schraut, va fer un breu repàs a les llegendes a què donà peu la família protagonista i a les tres acusacions principals que se li solien fer, que envolten la mort d'Alexandre, l'incest i el fratricidi.

L'exposició presenta diferents aspectes i documents sobre els Borja, procedents de

museus i col·leccions alemanyes. Segons l'organitzadora, els pocs mitjans disponibles i la falta de temps els obligaren a limitar-se a aquest espai geogràfic.

La primera part, la componen retrats de la família Borja i del seu contorn en gravats, que, segons diuen, no necessària-

ment són representacions autèntiques. Aquestes sovint es troben més aviat en monedes i medalles. Segons la senyora Schraut, l'únic retrat autèntic de Lucrecia Borja, el trobem en una medalla. El segon bloc de l'exposició, el formen, doncs, monedes i medalles de l'època.

Una tercera part es dedica a la influència dels Borja en el seu temps. Es tracta de la representació de fets importants al voltant de 1500. Per acabar, el tema del tractament dels

Borja per la literatura és la quarta àrea de l'exposició. A més, se n'ha ediat un catàleg exhaustiu. Complementaven aquesta mostra una exposició de fotografies de les Sales Borja al Vaticà, pintades per Pinturicchio, a càrrec de Sabine Poeschel, i una altra d'art modern amb el lema *Els Borja vistos per artistes actuals*, on intervingueren 30 artistes i que havia organitzat Michael Klenk.

TEATRE

El plat fort de teatre era, sens dubte, la

Inauguració de l'exposició sobre els Borja. Friedrich Binder, alcalde de Schwabisch Hall, i Elisabeth Schrant. A la foto de la dreta, Sabine Poeschel, M. Butliers i Susanne Schüller-Piroll.

KERN

Marion Hermann-Röttgen: un projecte boraia

Marion Hermann-Röttgen, organitzadora i ànima del congrés sobre els Borja, té diverses publicacions sobre literatura i medicina. La seua tesi doctoral es publicarà aquest octubre.

—S'han donat diverses raons per explicar que aquest congrés es fera justament aquí, a Schwäbisch Hall, però no deixa de ser curiosa la tria d'aquesta ciutat per a parlar dels Borja. I més si pensem que a València, que en tindria més motius, no s'ha fet res de semblant, fins ara.

—¡No em diga! Això sí que em sorprèn. Bé Schwäbisch Hall no deixa de ser una tria casual. Jo sóc de Stuttgart, i potser hauria preferit aquesta ciutat, però resulta que, a Baden-Württemberg, la intenció política és establir una connexió entre la regió, com en diuen, i la capital del país, perquè massa sovint tota la vida cultural es concentra a la capital federal. Per això es pensava buscar una ciutat petita, amb possibilitats econòmiques i tradició cultural, per a tot el projecte. Schwäbisch Hall reuneix aquestes condicions.

—La seua tesi doctoral és "La família Borja: història i llegenda". ¿Com anà a parar a aquest tema després d'haver tocat tantes altres matèries?

—Durant tota la vida, he tingut unes relacions intenses amb Itàlia. Hi he estat sovint, parle l'italià, m'interessa la seua cultura. Però, com que exercisc una altra professió, de tipus terapèutic, si em posava a fer una tesi doctoral de tema literari, m'abella més buscar un tema que fóra divertit en compte d'un d'aquells de treball d'arxiu. Naturalment, he consultat documents, però el meu treball s'ocupa de com i per què es crea una llegenda; no pretén ser una anàlisi històrica.

—¿I quina importància té en la cultura

KERN

italiana la llegenda borgiana?

—Llevat d'alguns episodis molt importants, diria que la llegenda és creà més fora d'Itàlia que no dins. Crec que tot és fruit de la discussió sobre el papat, reforçada més tard pels protestants. La confrontació conscient fa nàixer la llegenda: els Borja com a mitjà per a criticar el papat.

—Les primeres crítiques contra Alexandre VI es deuen a contemporanis seus.

—Alexandre VI és un papa que, a diferència dels seus antecessors i successors, exercí el càrrec més alt de l'esglèsia com un príncep mundà. La riquesa, la seua habilitat retòrica i els èxits militars del fill encara van fer parlar els historiadors de temps posteriors. Tingué la mala sort de viure un canvi d'època: les històries supersticioses reflectien encara una manera de pensar medieval, però, vistes des de la nova moral reformada, podien semblar creïbles. Fins avui, la mort d'Alexandre està envoltada d'històries espantoses.

—Sembla que, de tots els Borja, Lucrècia és la figura predominant en la literatura.

—Sí, ella es va fer famosa, sobretot al segle XIX, però diria que Cèsar ocupa un lloc igual d'important. El fet interessant és que Alexandre queda a l'ombra. Ell no és més que el vehicle, representa el tabú. Cèsar i Lucrècia no haurien ocupat el mateix lloc en la literatura i en la història si no fóra perquè eren fills d'un papa.

—¿Quin resum faria del congrés?

—Que s'han fet realitat les meues esperances. S'hi han vist tants aspectes, i tan variats, de la família Borja que supose que tots aquells que es pensaven que la història es deixa fixar en una sola imatge s'han tornat cautelosos. Una imatge s'hi sobreposa a una altra, i quina puga ser la veritat resta en penombra. El que queda, a pesar de tot, és la pregunta ¿qué és el que fascina tant d'aquella família? Jo mateixa no sabria contestar-la, ni ara, amb tota claredat.

—En tot cas, el seu projecte boraia ha estat tot un èxit.

—Sí, n'estic contenta. També m'ha alegrat molt que haja pogut venir Miquel Batllori, qui a més, ha participat molt activament. És una persona molt lúcida, té tot el seu saber en la mà com un joc de cartes i sempre sap perfectament quina basa jugar, d'una manera molt crítica, molt concentrada.

—¿Quants participants hi ha hagut?

—Calcule que uns 240.

—No està malament.

—No gens. Per a coses d'aquestes, és realment una bona participació. Quan vulguen planejar alguna cosa semblant a València, aniré encantada a ajudar-los. (Riu). No, de veritat, m'alegraria que aquest contacte es convertira en una relació més prolongada amb València per mitjà dels Borja.

H. von L.

Michael Klenk, responsable de l'exposició d'art modern. A la foto de la dreta, "Festa renaixentista", "el Papa".

KERN

A l'esquerra, aspecte de la inauguració dels Borja. Al centre, Klara Höfels (cabaret). A la dreta, Freia Fischer.

KERN

representació del drama *Lucrece Borgia*, de Victor Hugo, en traducció de Georg Büchner, a càrrec del grup Nolo Bühne, de Stuttgart. El marc per a una posada en escena poc habitual, el donà una antiga fàbrica de cervesa (la Löwenbrauerei), construïda el 1904 i adquirida ara per l'ajuntament per convertir-la en Casa de Cultura. Segons la directora del grup, Freia Fischer, aquest edifici representa molt bé l'esperit de la fi del segle XIX, que és el de l'autor i també el del traductor de l'obra. Han intentat integrar tots els elements de la casa en el muntatge; el públic segueix els actors a través dels diferents espais escènics per convertir-se, a poc a poc, en part de l'obra. També cal destacar-ne els efectes rítmics i de veu.

Klara Hofels feia una altra proposta escènica sobre el mateix personatge: el Cabaret. En la línia del ja tradicional cabaret compromès alemany, l'actriu es presentava com a Lucrecia Borja. Parla una dona que reflexiona sobre la sort de les seues companyes de sexe, sobre el

poder eclesiàstic, la corrupció del papat, alhora que conta anècdotes del seu passat familiar. Tot en clau d'humor, perquè "vivim en una societat en què només es pot dir la veritat si se la disfressa de còmica".

El grup Studio Gesprochenes Wort, de la Universitat de Stuttgart, s'encarregà de representar *The Duke of Gandia*, d'Algernon Charles Swinburne, sota la direcció de Iuri Vassiliev, de la Universitat de Sant Petersburg.

Finalment, Birgit Kindler va fer una recitació de diferents textos sobre els Borja de 500 anys, tipus *collage*.

CINEMA I MÚSICA

Els cinèfils podien veure, en sessions repetides, la pel·lícula muda *Lucrezia Borgia* (1922), de Richard Oswald, considerat a Alemanya com a successor d'Ernst Lubitch quan aquest emigrà als Estats Units, amb acompanyament de piano en directe.

La segona proposta era més moderna: Werner Schroeter (el director d'*Il regno di Napoli*) va filmar, l'any 1981, una representació teatral de l'obra *Das Liebeskonzil* ("El Concili d'Amor"), d'Oskar Panizza, autor que pagà la publicació del seu llibre (1895) amb la presó i que morí, més tard, al manicomi.

A més, els congressistes tingueren l'oportunitat d'assistir a diversos concerts. Per a la gran festa renaixentista, culminació alegre de les jornades, estudiants del Conservatori Superior de Stuttgart tenien preparat un ampli repertori de música i balls de la Roma del 1500, que executaren amb instruments de l'època.

En resum, l'oferta "alternativa" a les ponències realment complementava molt bé el programa, alhora que donava prou ocasió d'entreteniment al gran públic, tal com ho tenia previst l'organització. Ara bé, qui volia veure-ho tot, a penes tenia temps de respirar.

Heike von Lawik